

ling, som skal være et oplæg til diskussion ved at opstille en tese og fremføre de argumenter, som taler for dens rigtighed. Gissel hævder, at den relevante skyld i det 16. århundrede var identisk med den relevante udsæd og søger at bevise denne påstand ved en indgående analyse af begreberne relevant skyld og relevant udsæd. En sådan analyse og definition har man hidtil savnet, og tidligere forskere har været tilbøjelige til at anse landgildeberegningen for irrationel i sit forhold til udsæd og tiliggende. Bogens centrale kildemateriale er Sjællands Stifts Landebog 1567 (udgivet i 1956) og mageskiftebesigtigelserne fra det 16. århundrede. Når forf. mener at kunne fastslå, at landgildens størrelse er funktionelt bestemt, betyder det, at skylden først og fremmest bliver afhængig af dyrkningssystemet og af indmarkens størrelse. Han understreger de meget store forskelle i udsædens størrelse, som kan konstateres fra egn til egn, og som generelle gennemsnitsberegninger let kommer til at tilsløre. De ret få forarbejder, som findes, har i det hele gjort det nødvendigt at underbygge analysen med talrige detailundersøgelser foruden udblik til andre lande, specielt England. Selv om afhandlingen er godt skrevet og let at læse, kræver den derfor et stort arbejde af den, der vil følge argumentationen i alle enkeltheder. Til gengæld får han sin viden forøget med et væld af oplysninger om herlighedsafgifter, de dyrkede kornmarker, rotationen, skovenes geografiske fordeling og meget mere, således som afhandlingens undertitel: *Retrospektive studier i landbo- og bebyggelseshistorie*, antyder. Bogen giver også et indlæg i diskussionen omkring den såkaldte senmiddelalderlige krise. Svend Gissels lærdom er imponerende. Han behersker

kildematerialet suverænt og synes at have læst alt, hvad der er skrevet om ældre tiders landbrug i den nordlige del af Vesteuropa.

Bogen om landgilde og udsæd på Sjælland fremtræder i en ydre form, der er dens indre kvalifikationer værdig. Tryk og papir er usædvanlig smukt og tiltalende, og naturligvis er den udstyret med gode registre, bl. a. et fortræffeligt sagregister, der i høj grad letter benyttelsen af den stofmættede bog. Svend Gissels disputats indtager en særdeles smuk plads i den efterhånden anselige række af lærde landbohistoriske skrifter, som har set dagens lys i de sidste 30 år.

Paul G. Ørberg

Georg Nørregård: Farefulde danske sørejser. Togter til Afrika i det 17. århundrede. (Fremad, 1969). 209 s.

Professor, dr. phil. Georg Nørregård har i denne bog samlet en række afhandlinger, otte i alt, der i årene 1948–63 har været offentliggjort i *Årbøger for Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg* og i *Marinehistorisk Selskabs Skrifter*. Afhandlingerne belyser på grundlag af skibspapirer, regnskaber og breve de vilkår, hvorunder danske søfolk i 1700årene udøvede deres gerning, truet af forlis, sygdomme, mytterier, skibsbrande, slaveoprør. I indhold og udstyr fremtræder bogen som et supplement til Georg Nørregårds to bind om *Dansk Vestindien 1880–1917* og *Guldkysten i ottebindsværket »Vore gamle tropekolonier«* fra 1966–68.

Bogen er illustreret med ældre stik og tegninger, og den er forsynet med et person- og stednavneregister.

Ole Degn